

Vladimir Lončarević

LAIK - SVJEDOK SVETOGA U SVIJETU

Zacijelo bi ispred ovih Eliadeovih antinomija primjerenije bilo staviti riječ »kršćanin« namjesto »laik« (i tako će one ovdje gdjekad biti sinonimi) — tako bismo barem izbjegli nes(p)retnu podjelu kršćana na klerike i laike; kao da bi njihovi kršćanski zadaci bili bitno drukčiji — ali jednostavno nismo mogli odoljeti izazovu naslova. Naime, ako je sveto, posvećenje svijeta, onaj ideal i snaga kojom kršćani prožimaju ili bi trebalo da prožimaju svijet, ako je pak laik doista više nego klerik kršćanska jezgra u svijetu (treba li da i taj pojam bilo kako određujemo?) i, gledano očima svijeta, ma koliko nam se činilo smiješno, »kršćanin neprofesionalac«, onda je vrlo često njegovo svjedočenje svetoga (ljubavi!) svijetu bliže, pogodnije, prihvatljivije, makar naizgled praktičnije, nužnije i, napokon, nikakvim svjedočenjem klerika nadomjestivo, premda bitno i nužno dopunjivo.

I ovdje se nameće pitanje jesmo li svjesni te nužnosti. Pristajemo li svesrdno uz Kristovu spasenjsku opciju, pristajemo li potpuno uz Evanđelje i nauk što ga, prema njemu, Crkva naviješta, jesmo li bespridržno spremni nositi »slavno breme« što nam ga Krist, bližnji i duh vremena nalažu nositi? Jesmo li svjesni da Bog žanje svakoga časa, da je radnika uvijek premalo i da ono što sami ne učinimo mora učiniti netko drugi? A ako ne učini, ako nitko ne učini? »Moći, dakle, dobro činiti, a ne činiti — grijeh je«, kaže apostol Jakov (4, 17).

Ovim pitanjima nipošto ne želimo dizati paniku, već napose upozoriti na to da je prijeko potrebno smanjiti raskorak između onoga što kao laici za blišnjega, Krista i za sebe možemo činiti i onoga što doista činimo. Stoga se ni u kojem smislu ne bismo smjeli ponašati kao nojevi. Statistike, u prvome redu o brojnoj obnovi religija, pa tako i kršćanstva, kojima se u posljednje vrijeme hvalimo ili tješimo, u tome su smislu najveća opasnost jer autentično svjedočenje (za) Krista nije stvar brojčane premoći i količine, nego kvalitete. (Katkad se doima da bismo brojkama rado i Duhu »uzeli mjeru«!)

Dijagnoza

Kršćanski mislioci i pisci (i često upravo laici) oduvijek su upozoravali na »rđavo prakticiranje kršćanstva«, što bi rekao De Rougemont. Već sam Krist upitao se hoće li, kada ponovno dođe,

naći vjere na zemlji (Lk 18, 8), a Pavao ustaje protiv onih koji su zadržali obličje pobožnosti, ali su se odrekli njezine snage (2 Tim 3, 5). I u naše vrijeme mnogi će postaviti sličnu dijagnozu. Tako npr. ruski filozof Nikolaj Berdjajev kaže da »hrišćani obično grade i za svaki slučaj organizuju svoj svakodnevni život tako da sve bude korisno i svrsishodno, nezavisno od toga ima li ili nema Boga. Nema gotovo nikakve razlike u praktičnom, ličnom i društvenom životu između čovjeka koji veruje i onoga koji ne veruje u Boga. Niko, izuzev pojedinih svetaca i čudaka, čak ni ne pokušava da gradi svoj život u duhu Jevanđelja, i svi su praktično uvjereni da bi to dovelo do propasti ličnog i društvenog života, mada im to ne smeta da teoretski priznaju značaj načela Jevanđelja, ali značaj koji je po svojoj apsolutnosti izvan života. Bilo da ima ili nema Boga, stvari se dešavaju po zakonu sveta, a ne po zakonu Boga.«¹ Aktualnost te pola stoljeća stare ocjene potvrđuje se i danas. Tako nailazimo na sličnu misao Ivana Kopačića u njegovu komentaru jednog poglavlja Dogmatske konstitucije o Crkvi: »Može nam se dogoditi da danima slušamo razgovore među kršćanima, a da uopće ne primjećujemo da su to kršćani. Razgovara se o svemu i svačemu, ali stoput prije čut ćemo kako netko doživljava ovog ili onog umjetnika, nego kako doživljava onu ili ovu Božju poruku. ...nismo li svojom 'poniznošću' posve uklonili Boga iz ljudskog društva? I dok se različiti sektaši upravo nameću svojim govorom o Bogu, mi se stidimo o njemu razgovarati.«² I još ova Urbanova misao: »Na svim meridijanima i paralelama kršćanskog i nekršćanskog svijeta kršćani se bave socijalnim radom, administracijom, kulturom, medicinom, politikom i diplomacijom, a ako i govore, onda vrlo malo govore o nebeskom kraljevstvu. Mnogo se govori o demografskim problemima, nacionalnim baštinama, kulturnim vrednotama, o teologiji, prirodnim zakonima i pravima, o velikim kršćanskim uspjesima — koji su uvijek postignuti negdje drugdje — a vrlo malo o kraljevstvu nebeskom«³

Što nam je, dakle, činiti (usp. Iv 6, 28)

Drugi vatikanski sabor, koji je i sam u cijelosti odgovarao upravo na to pitanje, na mnogim je mjestima, a napose u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi i u Dekretu o apostolatu laika, doznačio laicima koliko nade polaže u njih kao u nosioce pokristovljenja i posvećenja svijeta — istinske, a ne statističke obnove. U tom je smislu i aktualnost našega naslova sadržana u mnogim

¹ NIKOLAJ BERDJAJEV, *Ruska ideja*, Beograd 1987., str. 147.

² R. BRAJČIĆ, I. KOPIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi, Lumen gentium II*, u nizu »Komentari II. vatikanskog sabora«, knjiga 4, FTI, Zagreb 1981., str. 569.

³ FRAN URBAN, *Otvorena šutnja*, FTI, Zagreb 1980., str. 1982–183.

riječima kojima su se oci obratili laicima. Tako u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi Sabor ističe da je laicima »svjetovna narav vlastita i posebna. (...) Na laike spada *po njihovu pozivu* da traže kraljevstvo Božje baveći se *vremenitim stvarima* i uređujući ih po Bogu. (...) Tu su oni od Boga pozvani da pridonesu, kao iznutra poput kvasca, *posvećenju svijeta* vršeći *vlastitu dužnost*, vođeni evanđeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista... Na njih dakle *posebnim načinom* spada da sve *vremenite stvari*, s kojima su tijesno vezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja« (kurziv moj).⁴

Sabor prije ovoga ističe da laici kao i klerici imaju u Crkvi i svijetu i svećeničku i proročku i kraljevsku službu⁵, ali riječi što smo ih istaknuli upućuju na to da laici imaju stanovitu ekskluzivnost u pogledu apostolata u svijetu jer na njih »posebnim načinom spada« da, »baveći se vremenitim stvarima«, »iznutra poput kvasca posvećuju svijet«.

Sličnih bismo iskaza mogli navesti gomile. U Dekretu o apostolatu laika saborski će oci pobliže naznačiti područja laičkoga djelovanja, ali ono što ovdje želimo istaknuti jest zapovjednost i nedvosmislenost govora otaca. Izrazi, kao »dužnost«, »svi su laici bez razlike pozvani«, »apostolata, koji spada na sve vjernike«, »laici mogu i moraju«, »neka snažno porade«, »moraju svijet hraniti«, »zapovijed ljubavi sili sve kršćane«, »laici trebaju«, »na sve laike pada slavno breme« itd., premda istrgnuti iz konteksta, govore o hitnosti, beziznimnosti i nužnosti laičkoga apostolata i u Crkvi i u svijetu. Tako u Dekretu o apostolatu laika Sabor »budući da se u ovo naše vrijeme rađaju nova pitanja i šire teške zablude, koje nastoje potpuno izvrnuti religiju, moralni red i samo ljudsko društvo..., zdušno stavlja laicima na srce da svatko prema svojemu talentu i naobrazbi zauzetije izvrši u duhu Crkve svoj dio u razradi, obrani i pravilnoj primjeni kršćanskih načela na probleme današnjeg vremena«⁶ (kurziv moj).

Ovdje pak nikakve ekskluzivnosti! Ni od koga se ne traže posebne aktivnosti, već samo ovo: neka se svatko prema onome što jest i što ima zauzme za Božju stvar.

»Ljubite jedni druge...« (Iv 15, 34)

Isus će svoju poruku svima sažeti u samo dvije rečenice: »Ljubi Gospodina, Boga svojega, svim srcem svojim, i svom dušom svojom i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga ovoj jednaka: Ljubi svojega bližnjega kao samoga sebe«

⁴ LG, 31.

⁵ Vidi LG, 31.

⁶ AA, 6.

(Mt 22, 37—38). Mnogi kršćani danas, kao i farizeji u ono vrijeme, ne shvaćaju značenje toga aksioma; mnogima kao da se čini da bi lakše bilo biti kršćanin u svijetu kad bi se poslovi i stolice nekako drukčije i striktno podijelili, a ljubav propisala zakonima i odredbama, pa bi svatko bio kršćanin na svojem području, a ostalo ga se ne bi ticalo! Kršćanin pak koji sluša i razumije Riječ shvaća i prihvaća radikalnost i sveobuhvatnost Isusove poruke; naime, upravo to da o stalnoj, općoj i potpunoj sjedinjenosti u ljubavi svih sudionika života — Boga, bližnjih i nas samih — ovisi svekoliko posvećenje svijeta.

Ljubav je, i ništa drugo, bit svetosti!

No za takvu praksu svakom su kršćaninu prijeko potrebni temelj, bit i središte: *aktivno* sudioništvo u euharistijskom zajedništvu, koje u sebi sjedinjuje i okrepljuje sav naš sakramentalni život te svekoliku našu praksu i duhovnost. Stoga je, da bi laik i svijetu i Crkvi mogao neprestance očitovati svoju raspoloživost za činjenje dobra, da bi mogao tu i sada svjedočiti (za) Krista, nužno da također stalno crpe snage iz sakramentalne suradnje s Bogom i ljudima. Potom onda oblik sudjelovanja u općemu kršćanskom i ljudskom suživotu može biti različit, već prema vodstvu Duha i vlastitim određenostima, ali u susretu Neba i Zemlje svaki čin ima svoju važnost i nezamjenljivost (vidi Mt 25, 40). Pri svemu tome valja se ubrzano oslobađati još uvijek u nekih kršćana ukorijenjene iluzije da se kvaliteta kršćanskog života (najvidljivije i najdjelotvornije) ogleda u gajenju ili spašavanju nekakva ideološkog kršćanstva (katoličanstva) ili pak bilo koje vrste elitizma u njemu, da bi se tako nekim mačem moglo boriti protiv onih koji kršćanstvo (katoličanstvo) ne razumiju ili ne podnose. Ne dajite mjesta đavlu i ne žalostite Duha Svetoga!, upozorava Pavao (vidi Ef 4, 27. 30). Stoga kršćanin nikada ne smije služiti bilo kakvoj ideologizaciji ili bojovnosti. Kad je Petar načinio incident u Getsemaniju odsjekavši mačem uho sluzi velikoga svećenika, Isus je i njemu i svima naznačio što misli o takvim sredstvima. Ako već ima neprijatelja, a uvijek ih ima, valja ih ljubiti, nalaže Krist. To i jest bit poziva na savršenost (Mt 5, 43—48). Oni koji zanemaruju tu kršćansku abecedu, zapadaju u frustracije i proturječja.

»Neka mi bude po riječi tvojoj!« (Lk 1, 38)

Tako, i kada govorimo o krizama u svojim kršćanskim zajednicama ili u kojoj drugoj sredini, ne zanosimo se opravdanjima kako smo u nečemu prikraćeni, kako nam okolnosti nisu naklone pa naša revnost ne donosi ploda. Pavao govori Korinćanima, i svima, o uzaludnosti bilo kakva pothvata ako nemamo ljubavi (1 Kor 13), a i mogao je govoriti jer je i sam, ganjajući prve

kršćane po Jeruzalemu, shvatio što znači revnost bez ljubavi, pa makar bila i u Božje ime. Nadalje, mnogi kršćani, i klerici i laici, skloni su svoju mlakost opravdavati time što ne baštiniamo različite tehničke novotarije, kao da video, televizija ili računala mogu bogzna što pridonijeti »našim« uspjesima. (Ne znam je li tko čuo da se netko obratio gledajući npr. televizijski prijenos mise. Tehnika služi drugim svrhama, a ne obraćanju ljudi, što ne znači da upravo zbog tih drugih stvari ne treba da idemo ukorak s vremenom. Prvi kršćani nisu imali ništa osim žive riječi i vlastitih života i samo su time kršćanstvo raširili po svijetu, usprkos svoj »nadmoći« onih koji su imali novac, vlast, veze, dobru organizaciju, planove i programe o napretku i koji su uvjerovali druge da njihova opcija ima budućnost. No kršćani su uspijevali sve bolje, pa su nakon žestokih progona rimski imperatori malo-pomalo ipak otkrivali prave razloge nevolja svoje države. Napokon je Konstantin kršćanstvo uzdigao na razinu državne vjere, a Bog zna bi li bilo bolje da to nije učinio!?) Govorimo stoga radije o krizi vlastita svjedočenja. Dopustimo li Duhu da nas potpuno ražari za Kristovu stvar, moći ćemo vlastite bitne potrebe prepoznati i kao tuđe. »Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima« (Mt 7, 12). Ta jednadžba bit će kasnije iscrpnije obrađena u prisposobi o talentima: onome tko daje ništa se ne oduzima jer se tako talenti koje nam Bog daje neprestance umnožavaju. A onome tko ima još će se nadodati! (Mt 25, 14–19).

Nužno je stoga da mnogi laici prestanu zakopavati svoje talente i zatvarati se u geta vlastite samodovoljnosti, zgražajući se nad pokvarenim svijetom ili se čak radujući nesrećama onih koje ne prihvaćamo kao svoje bližnje. (Nikada neću zaboraviti pobjedonosni usklik jedne »dobre« kršćanke kada je na vijest o nesreći u jednoj uglavnom ateističkoj zemlji uzviknula: »Tako im i treba, to ih Bog kažnjava.« Kakve veze Bog ima s tim? Kuriozitet je da se nesreća dogodila upravo u kraju gdje ima mnogo katoličkog življa.) Ako nam se i čini da je svijet gori nego ikada prije, onda mu je naša ljubav to potrebija. Da je Franjo mirno prošao pokraj »svojeg« gubavca ili pak da je Ignacije nastavio čitati vi-teške romane, zacijelo bi im bilo dobro, ali svijet ne bi već stoljećima baštiniio tolika dobra proizašla iz njihovih pothvata. Da Majka Terezija nije također postupila kao onomadne Franjo, zacijelo je mogla biti i dobra sakristanka ili što drugo (ovime nika-ko ne želimo umanjiti doprinos onih koji izvršavaju te službe), a Papi bi, recimo, bilo lakše sjediti u Rimu nego doslovce juriti s kraja na kraj svijeta, ne bi li raspirio malo više ljubavi u srcima ljudi, i to u prvome redu među kršćanskim narodima. Što želimo reći? Svi su oni, kao što toliki drugi čine, mogli nastaviti raditi svoje poslove i brinuti svoju brigu, ali su radije kao i apostoli ostavili svoje mreže i pošli s Kristom loviti ljude. I nitko od njih nije

tražio specifikaciju posla i posebne uvjete rada, već su počeli tamo gdje su se našli. »Da vas Bog nije trebao tamo gdje jeste«, reče Claudel, »ne bi vas tamo ni stavio.«

I to je svetost — spremno tu i sada odgovarati na Božji poziv! Često se doima da su ljudi osupnuti, zbunjeni svetošću koja im se katkad i s propovjedaonice tumači kao nešto posebno, mistično i nedostižno, nešto za što su potrebni posebni darovi. A, ljudi moj, Petar i Andrija bili su ribari, Augustin je bio playboy, a Ignacije vojnik, ali su, pošavši za Isusom, svi dogurali do oltara. Bili su samo ljudi i činili samo volju Očevu.

Upravo u onoj svjetovnoj i crkvenoj zajednici u kojoj sada jesmo temelji se, dakle, naša kršćanska laička zauzetost. Nije riječ o tome da moraliziramo i trubimo o tome kako moramo biti dobri, jer ćemo inače završiti u paklu (to je omiljena disciplina nekih sljedbi), već da izgrađujemo jedni druge (**1 Sol 5, 11**), gajimo mir među sobom, da se međusobno opominjemo i bodrimo, podržavamo i promičemo dobro, kako propovijeda Pavao Solunjanima (**1 Sol 5, 13—15**), da prihvaćamo među sebe svakoga tko nije protiv nas (**Mk 9, 40**) i da tako na svakome mjestu, prema glasu savjesti i vlastitoj vokaciji, odgovaramo na Božji poziv, koji nas — tu i sada — nezamjenljivo treba za svoj spasenjski plan. Poslušnost, dakle, nije redovnička ili biskupska izmišljotina kako bi se ljudi držali na uzdi, već temeljni kršćanski stav — poniznost i podložnost, u prvome redu, Božjoj volji.

Dakako, ne pridonosi svatko jednako zajedničkom dobru — netko ima pet talenata, netko dva, a netko jedan — pa čak i ne rade svi od jutarnjeg sata (Dizma je počeo na kraju, na križu, ali je ipak uhvatio svoju slamku spasa), ali bit i nije u radnome kapacitetu ili gomili potrošena vremena, nego u spremnom odzivu na poziv da, radi Boga, bližnjih i, napokon, i samih sebe, ljubavljju prožmemo svaki svoj čin (ili makar posljednji!). Stoga ni laik, kao ni klerik, ne razbija glavu o tome koliko je za njega korisno ono što čini; radi se jednostavno o tome da se daje ono što se ima da bi se dobilo koliko nam je potrebno. To nije tlapnja, nego realizam kojim iskazujemo težnju da riječju i djelom, prema volji Božjoj, neprestance sudjelujemo u posvećenju svijeta, podupirući i sudjelujući u svemu što je pozitivno u svijetu, i čuvajući, dakako, cjelovitost i autonomnost vjere. Upravo tako svaki kršćanin, a napose laik, stalno i očito svjedoči da vjera ne opija i ne umrtvljuje, već da potiče na podvige, inicijativu, kreativnost i odgovornost. Napokon, Krist nas šalje (katkad i kao ovce među vukove) da budemo sol zemlje i svjetlo svijeta (**Mt 5, 13—14**), sjeme u dobroj zemlji (**13, 8. 23**), i, premda smo sluge beskorisni (**Lk 17, 10**), pozvani smo uvijek pripravljati staze dolasku Gospodnjem (**Mk 1, 3**) pa je naša odgovornost u eshatološkoj perspektivi, individualnoj i kolektivnoj, golema!

»Tražite stoga najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu...« (Mt 6, 33)

Na žalost, svjedoci smo da se često, pritisnuti svjetskim obćanjima ili tegobama, i posežući za kojekakvim kompromisima, naprežemo ne bismo li si u nesigurnu svijetu osigurali dobre pozicije, veze i kakvu-takvu »budućnost«. Takvo ulaganje u život, doduše, jest izlaz, ali nije rješenje! Suprotno je Evanđelju, kako je to primijetio Urban, da čovjek rasipa svoje snage ulažući u život — »nešto najkrhkije na svijetu« (Pascal) — umjesto da život uloži u stvar Kraljevstva, a ostalo će se nadodati. »Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene i Evanđelja, spasit će ga. Ta što koristi čovjeku steći sav svijet, a životu svome nauditi? Ta što da čovjek dadne u zamjenu za život svoj?« (Mk 8, 35-37), pita Isus i upozorava da su uska vrata koja vode u spasenje (Mt 7, 13), da čovjek ne može služiti dvojici gospodara (Mt 6, 24) i da je opasno zgrtati blago na zemlji (Mt 6, 19) koje mogu odnijeti lopovi ili uništiti rđa, moljci, inflacija ili rakete. Stoga je svako rasipanje energije na sporedne stvari ili prakticiranje nekakve »politike čekanja« izravno upereno protiv Duha, kojemu su bijeda, obijest, ravnodušnost, »integralni pesimizam«⁷ i obeshrabrivanje mladih već dovoljno teške prepreke — poučak o talentima i ovdje je izravno primjenjiv. Naša otvorenost Duhu najbolje će se stoga očitovati upravo tamo gdje jesmo i baš tamo gdje je najteže svjedočiti. Bitno je da shvatimo da od te dužnosti nitko nije izuzet, pa nema onih koji bi u zajedničkoj gradbi Kraljevstva mogli zabušavati a da se to ne osjeti kao gubitak.

I, napokon, — neka se naše svjedočenje radošću očituje! »Uvijek se radujte! Bez prestanka se molite! U svemu zahvaljujte«, klikće Pavao (1 Sol 5, 16—18). »Ne budite smrknuti kao licemjeri« (Mt 6, 16), opominje Krist. Pa ako smo i progonjeni i pogrđeni, »radujte se i kličite«, kaže Isus, »velika je plaća vaša na nebesima!« (Mt 5, 11—12).

A tako smo često svjedoci tužna lica.

Svaka radost, ali napose radost u nevoljama što ih drago-voljno ili prisilno trpimo radi Krista, značajka je slobodnih ljudi. Danas pak kad smo se oslobodili mnogih monopola koji su nas više vezivali za savezništva i interese negoli za riječ Božju, trebalo bi da radost i bezbrižnost opet budu svojstva prema kojima će nas svijet prepoznavati doista kao sinove Svjetla, kao djecu Božju.

Ta upravo su ljubav, radost i svetost sinonimi kršćanstvu!

⁷ Usp. I. FUČEK, »Pesimizam — seksualna revolucija — mir«, u *Obnovljeni život* 4 (1986) 360—382, ovdje 365.

»*Ja izabrah vas... da idete i rod donosite*« (Iv 15, 16).

»Svaka je ljubav paradoksalna«, reče već spominjani De Rougemont. Jednako su tako paradoks i kršćani, a danas laici upravo možda najposebnije; oni su oduvijek »čudenje u svijetu« (A. B. Šimić) i znak osporavan, ljudi ne samo od ovoga svijeta, i upravo stoga kršćanstvo, piše De Rougemont, »mora na duži rok dobiti«; jer »makar i tako rđavo prakticirano da tek preživljava«, ono »već dvadeset stoljeća dokazuje svoju sposobnost proizvodnja i integriranja najvećih novina svih vrsta — u umjetnosti, znanosti, filozofiji — a da se pri tome ne odriče svojih evanđeoskih temelja, kao i sposobnost trajanja bez ikakve duboke promjene kroz najrazličitije režime. Nikada se nije odreklo da bude misionarsko, da svjedoči kod svih naroda u svojoj nepromjenljivoj istini i univerzalnoj ambiciji. Nikada nije prestalo pružati svim ljudima, ma kakva da je njihova rasa, klasa ili stupanj evolucije, mogućnost da se preobrate i postanu 'novi ljudi'.«⁸

Sažmimo našu priču riječima oca Brajičića-. »Kristovu sudbinu u svijetu drže laici u svojim rukama. Od njihova 'fiat' za apostolat ovisi otkupljenje svijeta u kojem žive.«⁹ Ne gasimo stoga Duha (1 Sol 5, 19) da bismo, okrijepljeni sakramentima, mogli hraniti svijet Njegovim darovima: ljubavlju, radošću, mirom, strpljivošću, blagošću, dobrotom, vjernošću, krotkošću, uzdržljivošću — svetošću!

U tome je smislu naša laička kršćanska praksa najbolja teodiceja — mi vjeru ne dokazujemo, mi je ostvarujemo. Kvaliteta pak toga ostvarivanja bitno je uvjetovana stalnim usvajanjem temeljne iskustvene i spoznajne baštine vjere, da bismo mogli »ući u budućnost homogeno, a ne srljati« (T. Trstenjak), pri čemu homogenost ne znači bojovnost, već jednodušnu borbu za vjeru, jer je to najava spasenja (Fil 1, 27–28), složnu zauzetost da svi budu jedno (Iv 17, 21), da oslobođeni od grijeha postanemo sluge pravednosti (Rim 6, 18) te da, postavši sluge Božje, imamo plod za svoje posvećenje — život vječni! (Rim 6, 22.)

THE LAYMAN — A WITNESS TO THE SACRED IN THE WORLD

Summary

The destiny of Christ in the world is kept in the hands of lay people. It is from their »fiat« regarding the apostolic work that the redemption of the world in which they live depends. Let us not quench the Spirit (1 Thess 5,19) in order that we might be able to feed the world with His gifts: with love, joy, peace, patience, mildness, kindness, fidelity, meekness, restraint — holiness!

In this sense the Christian practice of lay people is the best theodicy: lay people do not prove religion with practice, they actualize it.

⁸ DENIS DE ROUGEMONT, *Zapadna pustolovina čovjeka*, Beograd 1983., str. 178.

⁹ R. BRAJČIĆ, I. KOPIĆ i dr., *nav. dj.*, str. 517.